

การสูญเสีย และการฟื้นฟู ป่าไม้ใน จังหวัดน่าน

จังหวัดน่าน

- มีพื้นที่ 7,601,880.49 ไร่
- เป็นพื้นที่ป่า 85%
- ถูกบุกรุกโดยการปลูกพืชไร่ 27%
- ถูกบุกรุกโดยไร่ข้าวโพด 14%

อำเภอบ่อเกลือ

- มีพื้นที่ 539,673.79 ไร่
- เป็นพื้นที่ป่า 88%
- ป่าไม้ 97% อยู่ในลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2
- ประชากร 15,327 คน 39 หมู่บ้าน
- อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวน และป่าอนุรักษ์

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

- มีพื้นที่ 383,064.78 ไร่
- เป็นพื้นที่ป่า 95%
- ป่าไม้ 98% อยู่ในลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2
- ประชากร 9,768 คน 22 หมู่บ้าน
- อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวน และป่าอนุรักษ์

ที่มาและความสำคัญ

น่านเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญและมีบทบาทต่อความมั่นคงทางนิเวศของลุ่มน้ำในภาคเหนือและภาคกลาง

ปัญหา การสูญเสียป่าไม้ในจังหวัดน่าน ขนาดพื้นที่ 1.73 ล้านไร่ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน

วัตถุประสงค์การศึกษา

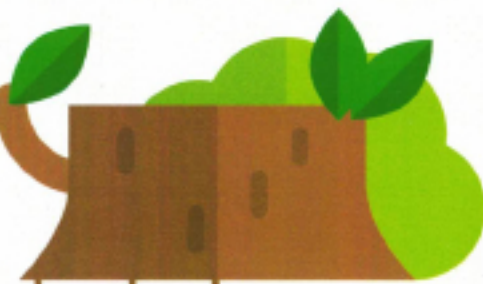
- 1.** เพื่อค้นหาสาเหตุของการสูญเสียป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดน่าน
- 2.** เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการฟื้นฟูป่าไม้ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาสังคม
- 3.** เพื่อประเมินความสามารถในการถ่ายโอนของบทเรียนที่ได้วิจัยสำหรับสนับสนุนการปลูกป่า และการฟื้นฟูป่าที่ยั่งยืนสำหรับพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

สาเหตุ การสูญเสียป่า

1. ทางเลือกในการประกอบอาชีพมีจำกัด

พื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้
มีพื้นที่เพาะปลูกไม่เพียงพอ
หมู่บ้าน 375 แห่ง หรือ 42%
ของจังหวัดน่านตั้งอยู่ในเขต
ป่าสงวนและป่าอนุรักษ์

การใช้ประโยชน์จากป่าคิดเงินไขข้อกฎหมาย
การบังคับใช้กฎหมายกับการปลูกพืชไร่ใน
พื้นที่ป่าทำได้ยาก

2. การส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ใช้เวลาสั้น ใช้น้ำน้อย
ปลูกบนที่สูงได้

การให้สินเชื่อและ
ประกันราคาจากภาครัฐ

การจัดหาปัจจัยการผลิต
และการรับซื้อจากนายทุน

ทางเลือก ทางรอดของป่าน่าน

ผลสรุปและข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การฟื้นฟูป่าไม้ที่ยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อหยุดยั้งการบุกรุกป่า และสร้างป่า
ให้เป็นแหล่งอาชีพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญจากการศึกษาโครงการฟื้นฟูต่าง ๆ ดังนี้
แนวทางที่ 1 พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชไร่
กรณีศึกษาโครงการปิดทองหลังพระ และโมเดลนาแลกร้าของคุ่มน้ำมิด
แนวทางที่ 2 หากทุนสนับสนุนให้เกษตรกรช่วงเปลี่ยนผ่านเพื่อชดเชยรายได้
จากการลดพื้นที่ทางการเกษตร
กรณีศึกษาโครงการสามหมวก ใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น ของวิทยาลัยชุมชนน่าน
แนวทางที่ 3 พัฒนารายได้จากป่าเศรษฐกิจในรูปแบบวนเกษตร
กรณีศึกษา โครงการกาแฟอินทรีย์รักษาป่า (กาแฟมีนา) จังหวัดเชียงราย
แนวทางที่ 4 พัฒนาศึกษาการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าโดยชุมชน
กรณีศึกษาป่าชุมชนศรีน่าน - ดาแวน และป่าชุมชนบ้านน้ำมิด

นอกจากนี้ยังมีมาตรการสนับสนุนที่ควรดำเนินการเพื่อลดแรงกดดันทางเศรษฐกิจ
และสร้างทางเลือกให้คนรุ่นใหม่ ได้แก่
แนวทางที่ 5 พัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มแหล่งรายได้นอกภาคการเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แนวทางที่ 6 พัฒนาโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา และสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกล
แนวทางที่ 7 พัฒนากลไกการจ่ายผลตอบแทนบริการเชิงนิเวศของป่าไม้
โดยคนปลายน้ำร่วมสมทบทุนให้ชุมชนต้นน้ำดูแลรักษาป่า

มพด. ประสาน 4 พลังเพื่อป่าน่านยั่งยืน

สร้างอาชีพใหม่ให้ชุมชนและอนาคตให้ลูกหลาน

- พัฒนาอาชีพตามความเหมาะสม
ของพื้นฐานชุมชนและสภาพพื้นที่
- เอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพใหม่
- ภาครัฐร่วมจัดปัญหาและอุปสรรค
ด้านกฎหมายและนโยบาย
- มหาวิทยาลัยจัดทำรูปแบบและแนวทาง
สำหรับโครงการนำร่องเพื่อฟื้นฟูป่า

คณะผู้วิจัย

อาจารย์ ดร.ปเนต	มโนเมธีบุญชัย
อาจารย์ ดร.จันทวาทิษฐ์	ไฉวานนท์
อาจารย์ ดร.พรรณรวิ	พรหมนารถ
อาจารย์ ดร.เด่นพงษ์	วงศิริจิตร
อาจารย์ ดร.จตุพงศ์	สิงหวิชัย
อาจารย์ วรวรรณ	วรรณลักษณ์
อาจารย์ อริตรา	เหล็กคำ

โครงการนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจาก
มูลนิธิ 100 ปี สมเด็จพระศรีนครินทร์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559